

Co-funded by the Rights,
Equality & Citizenship
Programme of the
European Union

This publication has been produced with the financial support of the Equality & Citizenship Programme of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the author and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission. Agreement Number: JUST/2014/RDIS/AG/DISC/8096

WS3 / O3 Ghidul Mediatorului Romilor

Informații despre proiect

Acronimul proiectului:	SERCo
Titlul proiectului:	Antreprenoriatul social pentru comunitățile de romi
Numărul contractului:	JUST/2014/RDIS/AG/DISC/8096
Website-ul proiectului:	www.serco-project.eu
Partener autorizat:	
Versiunea:	1.0
Data pregătirii:	

Istoricul documentului:

Data	Versiunea	Autor(i)	Descriere
21/06/2017	1.0	Four Elements	Ghidul mediatorului romilor

Conținut

Descrierea proiectului	4
Propunere de Ghid al mediatorului romilor	Error! Bookmark not defined.
Competențele și responsabilitățile mediatorilor romi	7
Cod etic al mediatorilor	9
Recomandarea CM / Rec(2012)9	13
Referințe	18

Descrierea proiectului

Proiectul promovează economia socială ca instrument eficient pentru dezvoltarea integrată a comunităților de romi:

- 1) analizarea potențialului de aplicare a practicilor economiei sociale în cadrul comunităților de romi, din punct de vedere social, economic și instituțional;
- 2) implicarea factorilor de decizie și a funcționarilor publici și formarea mediatorilor romi pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale; și
- 3) sprijinirea inițiativelor de afaceri sociale ale romilor și promovarea economiei sociale în cadrul comunităților de romi și a publicului larg.

Partenerii SERCo recunosc că antreprenoriatul social poate fi o soluție la problemele romilor, deoarece acesta:

- ajută la rezolvarea unor nevoi existente ale comunității;
- facilitează calificarea la locul de muncă;
- utilizează resursele locale și permite dezvoltarea mai multor antreprenori;
- sprijină meșteșugurile tradiționale;
- crește nivelul de calificare și educație;
- stimulează solidaritatea și conduce la îmbunătățirea relațiilor dintre membrii comunității;
- reprezintă o metodă de auto-ajutor;
- permite angajarea persoanelor aflate în situații vulnerabile.

Principalele rezultate ale proiectului sunt:

- Instrucțiuni pentru antreprenoriatul social al romilor
- Programul de instruire al mediatorilor
- Instruire individuală pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale
- SERCO VLE pentru învățarea reciprocă

- mese rotunde publice și zile de informare
- Rețea pentru economia socială a romilor

Consortiul SERCO:

- Centrul de cercetare al Universității din Pireu, / www.kep.unipi.gr , Greece –
Coordonator SERCo
- IDEA ROM ONLUS, www.idearom.it , Italia
- CESIE, www.cesie.org, Italia
- Biroul European de Informare a Romilor -ERIO , www.erionet.eu , Belgia
- Centrul pentru Dialog Inter-etnic și Toleranță “AMALIPE”, www.amalipe.com ,
Bulgaria
- Fundacio Privada Pere Closa, www.fundaciopereclosa.org , Spania
- Fundația pentru Toleranță și Ajutor Mutual (TMAF), Bulgaria
- Four Elements, www.4-elements.org , Greece
- Asociația Promovarea Incluziunii Sociale PAKIV (ACPSI PAKIV), www.pakiv.ro ,
Romania

Scopul Ghidului Mediatorului romilor

Scopul Ghidului Mediatorului romilor SERCo este de a descrie rolul mediatorului rom în promovarea incluziunii sociale a romilor și a drepturilor și obligațiilor lor în cadrul proiectului SERCo. Ghidul începe cu o scurtă analiză a competențelor de bază și a competențelor specifice pe care mediatorii trebuie să le posede pentru a fi eficiente, principalele provocări cu care se confruntă și responsabilitățile cheie. A doua secțiune este Codul de etică care poate fi folosit pentru a ghida toate acțiunile și atitudinea mediatorilor ori de câte ori sunt chemați să medieze o situație sau o problemă specifică cu care se confruntă comunitatea și autoritățile publice. Secțiunea finală a ghidului este Recomandarea CM / Rec (2012) 9 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind medierea ca instrument eficient de promovare a respectării drepturilor omului și a incluziunii sociale a romilor. Recomandarea CM / Rec (2012) 9 este un document-cheie pentru mediatori, deoarece stabilește un cadru prin care principiile de bază ale medierii sunt specificate cu scopul de a eficientiza medierea și de a maximiza impactul acesteia.

Ghidul Mediatorului este menit să completeze în primul rând pachetul de materiale de formare WS3 / O1 pentru mediatorii romi și Ghidul WS / O2 pentru formarea SERCo. Ghidul va fi folosit în ambele runde de formare SERCo și va fi și mai important în sesiunile de mentorat unu-la-unu pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale. Mediatorii potențiali de romi pentru antreprenoriat social, care vor participa la cele două runde de formare SERCO, vor putea să consulte permanent ghidul, pentru a-și respecta obligațiile, responsabilitățile și a avea o direcție clară.

Competențe și responsabilități ale mediatorilor romilor

Pentru a-și îndeplini misiunea, mediatorii au nevoie de:

Un set de competențe de bază:

- competența de comunicare generală;
- competența de comunicare interculturală;
- competența de mediere și de gestionare a conflictelor;
- cunoașterea și înțelegerea fondului socio-cultural și istoric al comunităților pe care le susțin, inclusiv înțelegerea proceselor și a modelelor recente de migrație;
- competență în evaluarea situației locale, organizarea planificării participative, monitorizarea implementării și evaluării.

Competențe specifice (specifice contextului concret - național / local / sectorial):

- cunoașterea cadrului instituțional și juridic în care lucrează;
- elemente legate de sectorul în care lucrează (educație, îngrijire medicală sau ocuparea forței de muncă);
- cunoașterea nevoilor și a fundalului subgrupurilor specifice și a categoriilor de beneficiari ai activității lor.

De asemenea, vor trebui să fie capabili să facă față mai multor provocări și aspecte sensibile, inclusiv:

- să motiveze și să încurajeze persoanele rome să acceseze instituțiile respective, având în vedere lipsa frecventă de încredere în posibilitatea de a-și îmbunătăți viața, pe baza experiențelor negative anterioare și a atitudinilor generale negative pe care le-au întâlnit;
- abordarea aspectelor sensibile legate de identitate, afiliere etnoculturală și relații și reprezentări intergrup;
- tratarea prejudecăților și adesea inconștientului comportament discriminatoriu al personalului din instituții, precum și cu concepții și practici, uneori

înrădăcinate în mediul social și cultural al comunităților, care nu sunt compatibile cu principiile democrației și drepturilor omului;

- lucrul, în cooperare cu alți profesioniști, cu persoane aflate în situații de profund excluziune socială și marginalizare;
- compensarea inegalităților semnificative de statut între romi și personal pentru a stabili interacțiuni care să respecte principiile medierii, care trebuie să asigure recunoașterea și îngrijorarea egală a nevoilor și intereselor ambelor părți;
- rămânând imparțială, menținând în același timp încrederea ambelor părți și oferind sprijinul necesar pentru persoanele de etnie romă pe care le deservesc;
- evitarea atribuțiilor care nu au legătură cu descrierea postului și obținerea recunoașterii profesionale a rolului și realizărilor lor ca mediator;
- mobilizarea unui sprijin comunitar și instituțional suplimentar pentru a spori eficiența activității lor și pentru a obține îmbunătățiri mai puternice în situația oamenilor și a comunităților pe care le deservesc.

Responsabilitățile cheie ale mediatorilor sunt:

- să stabilească o relație de încredere și comunicare deschisă cu și între reprezentanții instituțiilor publice și membrii comunității de romi;
- să înțeleagă situația pentru a reflecta punctele de vedere respective și baza de opinii, sentimente, atitudini și acțiuni;
- să înființeze grupuri de sprijin local în cadrul comunității și în cadrul instituției și să angajeze aceste grupuri
- o planificare participativă care să conducă la un plan comun care să includă angajamentele diferitelor părți interesate;
- să faciliteze și să sprijine punerea în aplicare a planului și evaluarea în mod participativ a rezultatelor acestuia, pentru a asigura îmbunătățiri vizibile atât în situația actuală a comunității de romi, cât și în ceea ce privește accesul membrilor săi la serviciile publice și în atitudinile reciproce și cooperarea dintre comunități și instituțiile publice.¹

---

¹ Rus C., Raykova Al. and Leucht C. (2016), ROMED Trainer's Handbook, Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Codul etic al mediatorilor

Mediatorul:

1. Respectă drepturile omului și demnitatea tuturor persoanelor și acționează cu onestitate și integritate în îndeplinirea îndatoririlor sale

Prezentând în mod clar această perspectivă a drepturilor omului și respectarea demnității umane, mediatorul va avea încrederea atât a comunității de romi, cât și a instituției publice și va fi respectat ca un profesionist cu sarcini specifice. Mediatorul va fi astfel un model de bază pentru membrii comunității de romi și pentru personalul instituției care interacționează cu romii.

2. Lucrează pentru a asigura un acces egal la drepturi, respectând în același timp cerințele legale și procedurile administrative

Principala misiune a mediatorului este de a se asigura că membrii comunităților de romi se bucură de un acces deplin la drepturile lor și sunt sprijiniți în depășirea posibilelor bariere care pot împiedica egalitatea reală în drepturi. Aceasta înseamnă uneori că trebuie luate măsuri speciale pentru a ține cont de nevoile și posibilitățile specifice ale romilor. Cu toate acestea, aceste măsuri nu ar trebui să fie excepții individuale de la respectarea cerințelor administrative. Atunci când este necesar, mediatorul ar trebui să indice instituțiilor în cauză că este necesară o modificare a unei proceduri specifice. Această abordare este singura care este compatibilă cu principiile democrației și a statului de drept.

3. Este responsabil să îi ajute pe cei interesați să găsească soluții satisfăcătoare reciproc, dar nu are responsabilitatea de a oferi soluții la toate problemele ridicate de beneficiari sau de personalul instituției

Mediatorul va asculta nevoile membrilor comunității de romi și ai personalului instituției și îi va ajuta să se înțeleagă reciproc. Mediatorul nu are în vedere "cine este vină", să decidă care este cea mai bună soluție și nici să le spună romilor sau personalului instituțiilor ce să facă. Rolul lui este acela de a întreba pe cei în cauză cum doresc schimbarea situației, ce pot face pentru acest lucru și ce suport va fi necesar de la mediator. Acest lucru face ca mediatorul să fie imparțial, dar nu neimplicat și să aibă grijă să abordeze în mod echilibrat nevoile romilor și ale personalului instituției publice. Acest lucru previne, de asemenea, cererile abuzive și presiunea nejustificată a ambelor părți.

4. Este proactiv, are reacții prompte și dezvoltă activități de prevenire

În multe cazuri, romii nu cunosc drepturile pe care le au și cum să se bucure de ele. Astfel, mediatorul va fi proactiv, nu va aștepta doar să apară o problemă, ci va analiza permanent situația și va crește gradul de conștientizare a tuturor părților interesate cu privire la problemele identificate. Răspunsuri rapide se acordă tuturor cazurilor și situațiilor semnalate de membrii comunității sau de personalul instituțiilor. Analiza diferitelor provocări și soluții găsite conduce la idei pentru activități de prevenire bine planificate, evitând repetarea sau extinderea situațiilor problematice.

5. Păstrează confidențialitatea informațiilor obținute în cursul activităților profesionale

Toate informațiile obținute în procesul de lucru vor fi păstrate confidențiale, nu vor fi divulgate altor persoane sau instituții, cu excepția cazului în care există un acord explicit al persoanei care a furnizat informațiile și cu singura excepție situațiile în care siguranța persoanei este amenințată. Cei care vorbesc cu mediatorul ar trebui să fie informați despre angajamentul de confidențialitate. Nici o persoană, chiar șeful instituției care angajează mediatorul, nu are voie să ceară mediatorului să încalce confidențialitatea. Informațiile obținute care prezintă interes general pot fi comunicate astfel încât să se păstreze anonimatul sursei, cu acordul sursei.

6. Nu-și folosește rolul și puterea să manipuleze sau să facă rău altora

Rolul mediatorului oferă acces la informații și o serie de contacte în cadrul comunității și al instituțiilor. Mediatorul nu ar trebui să folosească puterea generată de această informație sau prerogativele legate de rolul mediatorului de a manipula sau de a face rău altor persoane.

7. Respectă tradițiile și cultura comunităților, cu condiția ca acestea să fie compatibile cu principiile-cheie ale drepturilor omului și ale democrației

Unele comunități au tradiții specifice, moduri de viață și norme culturale diferite de cele ale societății majoritare. Mediatorul va cunoaște aceste tradiții și norme, le va respecta și va sprijini străinii să le înțeleagă și să le respecte și ei. Singura excepție este atunci când anumite norme sau obiceiuri comunitare nu sunt compatibile cu principiile drepturilor omului și ale democrației.

8. Va trata egal toți membrii comunității cu respect și va dezvoltă în mod public situații de conflict de interese

Indiferent de sex, vârstă, statut în comunitate etc., mediatorul va respecta în mod egal toți beneficiarii și va face față cererilor lor în mod transparent și corect. Când cineva are prioritate într-o chestiune, motivul trebuie să fie clar pentru toți și justificat. Atunci când rudele mediatorului sau alte persoane apropiate mediatorului sunt implicate într-un conflict, situația trebuie indicată și trebuie solicitat sprijin extern pentru mediere.

9. Face o distincție clară între activitățile profesionale și cele private

Este necesar ca mediatorul să facă clare în mod explicit limitele între activitățile profesionale și viața privată. Având un angajament ferm pentru problemele comunității nu înseamnă că este disponibil în orice moment pentru cererile membrilor comunității. Membrii comunității ar trebui să fie informați cu privire la programul de lucru al mediatorului și la modalitățile de contactare a mediatorului.

10. Colaborează cu alți mediatori și cu alți profesioniști

Mediatorul este un profesionist care trebuie să mențină o colaborare puternică cu alți profesioniști (profesioniști în domeniul sănătății, asistenți sociali, profesori etc.) pentru a-și îndeplini sarcinile. Mediatorii se vor sprijini reciproc în munca lor. Toți mediatorii vor folosi oportunitățile pe care le au la dispoziție pentru schimbul de experiențe și pentru schimbul de soluții reușite și informații utile.²

---

² Consiliul Europei, 2012, Cod etic pentru mediatori http://coe-romed.org/sites/default/files/leaflets/code%20ethicEN_0.pdf (accesat pe 21.06.2017)

Recomandarea CM / Rec(2012)9

Recomandarea CM / Rec (2012) 9 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind medierea ca instrument eficient de promovare a respectării drepturilor omului și a incluziunii sociale a romilor ³

(Adoptată de Comitetul de Miniștri la 12 septembrie 2012 în cadrul celei de-a 1149-a reuniuni a delegaților miniștrilor)

Comitetul de Miniștri, în conformitate cu articolul 15.b din Statutul Consiliului Europei,

Considerând că scopul Consiliului Europei este de a realiza o mai mare unitate între membrii săi și că acest scop poate fi urmărit în special prin acțiuni comune în domeniul drepturilor omului și coeziunii sociale, care constituie valorile și obiectivele principale ale Consiliului Europei;

Recunoscând că romii s-au confruntat, timp de mai bine de cinci secole, cu o discriminare, respingere și marginalizare pe scară largă și persistentă în Europa și în toate domeniile vieții;

Conștienți de faptul că discriminarea și excluderea socială pot fi depășite cel mai eficient prin politici cuprinzătoare, coerente și proactive care vizează atât romii, cât și majoritatea, care asigură integrarea și participarea romilor în societățile în care trăiesc și respectă identitatea lor și recunoscând că medierea poate fi un instrument util

---

³ Consiliul Europei, 2012, *Recomandarea CM/Rec(2012)9 al Comitetului de Miniștri către statele membre privind medierea ca instrument eficient de promovare a respectării drepturilor omului și a incluziunii sociale a romilor*, [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec\(2012\)9&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorIntranet=DBC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec(2012)9&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorIntranet=DBC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true) (accesat pe 21.06.2017).

pentru îmbunătățirea incluziunii romilor;

Considerând că toate drepturile omului sunt universale, indivizibile, inter-dependente și interd-legate și că drepturile economice și sociale sunt drepturi ale omului și ar trebui să fie susținute de eforturi concrete ale comunității și guvernamentale pentru a se asigura că acestea sunt la fel de accesibile pentru membrii grupurilor și comunităților cele mai defavorizate și dezavantajate;

Reamintind recomandările sale anterioare care au susținut utilizarea mediatorilor romi pentru a îmbunătăți comunicarea și relațiile dintre romi și instituțiile publice, care la rândul lor pot contribui la depășirea barierelor în calea incluziunii sociale și accesului efectiv la drepturile omului, precum și îmbunătățirea accesului romilor la serviciile publice;

Având în vedere Declarația de la Strasbourg privind romii, adoptată la reuniunea la nivel înalt a statelor membre ale Consiliului Europei la 20 octombrie 2010, care se referă la medierea în contextul educației, al ocupării forței de muncă și al asistenței medicale și exprimă acordul statelor membre de a stabili un program european de instruire pentru mediatorii romi;

Observând că recurgerea municipalităților și regiunilor la mediatorii romi se numără printre măsurile prevăzute în Rezoluția 333 (2011) a Congresului autorităților locale și regionale privind "Situația romilor în Europa: o provocare pentru autoritățile locale și regionale", și Declarația finală a Summit-ului primarilor despre romi, organizat de Congres la 22 septembrie 2011;

Bazându-se pe experiența pozitivă a programului ROMED "Medierea interculturală pentru comunitățile de romi", implementat începând cu 2011 ca o acțiune comună a Consiliului Europei și a Uniunii Europene, care oferă lecții importante privind

modalitatea de realizare a medierii interculturale eficiente între comunitățile de romi și instituțiile publice;

Salutând cooperarea dintre Consiliul Europei și Uniunea Europeană în promovarea unei medieri eficiente cu comunitățile de romi și încurajată de faptul că o astfel de mediere, chiar dacă se folosesc nume diferite, se practică din ce în ce mai mult în statele membre și este din ce în ce mai mult susținută în strategiile naționale și în planurile de acțiune pentru incluziunea romilor;

Convinși de avantajele importante care rezultă din angajarea persoanelor aflate în situația romilor de a acționa ca mediatori între comunitățile de romi și instituțiile publice, în special în ceea ce privește îmbunătățirea accesului la școală și accesul la o educație de calitate, îmbunătățirea accesului la servicii de sănătate și alte servicii publice, o mai bună comunicare între membrii comunităților de romi și instituțiile publice;

Subliniind importanța respectării egalității de șanse între femei și bărbați atunci când recurg la mediatori și observând că sexul mediatorilor poate fi relevant pentru eficiența activității lor în anumite situații;

Observând că experiența a arătat importanța asigurării faptului că medierea produce rezultatele dorite fără efecte secundare negative nedorite;

Considerând, prin urmare, că este util și oportun, având în vedere recurgerea din ce în ce mai mare a statelor membre la medierea cu comunitățile de romi și bazată pe experiența dobândită în acest domeniu, să promoveze o înțelegere comună a unor principii de bază care pot contribui la eficientizarea și maximizarea impactului medierii,

Recomandă guvernelor statelor membre, cu respectarea sistemelor lor constituționale și, după caz, a circumstanțelor lor naționale, regionale și locale:

1. să dezvolte și să mențină un sistem eficient de mediere calitativă cu comunitățile de romi, pe baza următoarelor principii:
  - a. drepturile omului: exercitarea deplină a drepturilor omului ale membrilor comunităților de romi fără nici o formă de discriminare reprezintă un principiu esențial care stă la baza și reglementează o astfel de mediere; acest lucru implică faptul că medierea ar trebui să vizeze împuternicirea romilor de a-și exercita drepturile și capacitatea sporită a instituțiilor publice de a garanta aceste drepturi în practică și nu de a acorda sau de a menține romii sau instituțiilor publice dependente de mediere;
  - b. consultarea sistematică, planificarea și evaluarea participativă care să permită membrilor comunităților de romi să își exprime nevoile și preocupările și să se implice activ în găsirea celor mai potrivite soluții la problemele cu care se confruntă comunitatea locală în cooperare cu reprezentanții instituțiilor publice;
  - c. sensibilitatea interculturală, comunicarea non-violentă și medierea conflictelor, bazate pe cunoașterea bună a "codurilor culturale" ale comunității și ale instituțiilor relevante;
  - d. imparțialitate: mediatorul ar trebui să lucreze și să poată lucra într-o manieră echilibrată atât cu instituția publică, cât și cu membrii comunităților de romi, pentru a ajuta la depășirea diferențelor culturale și de stat și pentru a se concentra pe îmbunătățirea comunicării și cooperării și pe stimularea ambelor părți să-și asume responsabilități și să se angajeze între ele; ar trebui recunoscute interesele legitime ale ambelor părți;
2. să recunoască importanța autoreglementării profesionale a mediatorilor, precum Codul european de etică pentru mediatori, publicat de Consiliul Europei și Uniunea Europeană, pentru a stabili o înțelegere clară a rolului și responsabilităților mediatorilor și a încuraja autoritățile publice pentru a le respecta, inclusiv în

contractele de muncă pentru mediatori, în special prin abținerea de a interfera cu responsabilitățile mediatorilor sau prin solicitarea acestora de a întreprinde acțiuni care nu țin de responsabilitățile lor;

3. să asigure sau, în situațiile în care statul nu are nicio responsabilitate directă, să încurajeze:

- recunoașterea oficială a statutului profesional al mediatorilor, luând măsuri, acolo unde este necesar, pentru a face angajarea mediatorilor mai stabilă și pentru a asigura o remunerare echitabilă și condiții de muncă adecvate;
- certificarea sau acreditarea programelor de formare inițială și continuă a mediatorilor romi este furnizată pe baza principiilor enunțate la punctul 1 din prezenta recomandare;
- expertiza profesională dobândită de mediatori este recunoscută pentru a-și spori perspectivele de carieră;
- sunt oferite oportunități de creare de rețele și sprijin regulat de la egal la egal între mediatorii romi și că este stimulată participarea diferiților profesioniști care lucrează cu aceștia (formatori, supervizori etc.);

4. să promoveze un mediu favorabil la nivel local pentru activitatea mediatorilor, în special prin creșterea capacității autorităților locale și regionale de a elabora și implementa politici eficiente de integrare a romilor, după caz, în strânsă cooperare cu alte state membre, Consiliul Europei, precum și alte organizații internaționale active în acest domeniu, inclusiv Uniunea Europeană și OSCE.

Referințe

- Consiliul Europei, 2012, *Codul de etică pentru mediatori*, http://coe-romed.org/sites/default/files/leaflets/code%20ethicEN_0.pdf (accesat pe 21.06.2017).
- Consiliul Europei, 2012, *Recomandarea CM / Rec (2012) 9 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind medierea ca instrument eficient de promovare a respectării drepturilor omului și a incluziunii sociale a romilor*, [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec\(2012\)9&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec(2012)9&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true) (accesat pe 21.06.2017).
- Rus C., Raykova Al. and Leucht C. (2016), *ROMED Trainer's Handbook*, Editura Consiliului Europei, Strasbourg.